

2011-06-30

S2011/6353/FST
(delvis)

Socialdepartementet

Socialstyrelsen
106 30 Stockholm

**Uppdrag att leda, samordna och stimulera till ett nationellt
utvecklingsarbete av stöd till barn i familjer med missbruk m.m. samt
utbetalning av medel**

Regeringens beslut

Regeringen ger i uppdrag till Socialstyrelsen att i samråd med Statens folkhälsoinstitut och Sveriges Kommuner och Landsting leda, samordna och stimulera till ett nationellt utvecklingsarbete av stöd till barn i familjer med missbruk, psykisk sjukdom, psykisk funktionsnedsättning eller där våld förekommer. Arbetet ska ske i enlighet med regeringens strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken (prop. 2010/11:47). Uppdraget sträcker sig över perioden 2011–2014.

Inom ramen för uppdraget ska Socialstyrelsen inrätta och leda en styrgrupp, där Statens folkhälsoinstitut ingår och till vilken Sveriges Kommuner och Landsting bereds möjlighet att ingå. Socialstyrelsen och Statens folkhälsoinstitut ska senast den 30 september 2011 presentera en gemensam genomförandeplan för uppdraget som ska gälla för hela perioden. Representanter från andra berörda myndigheter ska vid behov beredas möjlighet att ingå i styrgruppen. Idébärarna organisationer och andra representanter för det civila samhället ska ges möjlighet att delta i utvecklingsarbetet.

För uppdragets genomförande får Socialstyrelsen använda 20 000 000 kronor och Statens folkhälsoinstitut 15 000 000 kronor under 2011. Av dessa medel kan Socialstyrelsen avsätta 1 000 000 kronor och Statens folkhälsoinstitut 1 000 000 kronor för egna omkostnader i samband med uppdragets genomförande. Kostnaderna ska belasta utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg, anslag 2.7 Alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiska åtgärder, anslagspost 9. Medlen utbetalas engångsvis efter rekvisition ställd till Kammarkollegiet. Rekvisitionen ska hänvisa till det diarienummer som

uppdagsbeslutet har. Medel som inte förbrukats under 2011 ska återbetalas till Kammarkollegiet senast den 31 januari 2012.

Avrapportering av uppdragets genomförande sker i samband med myndigheternas årliga redovisning av sina respektive insatser för att genomföra strategin för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken (prop. 2010/11:47). Socialstyrelsen ska vid detta tillfälle ge en samlad redovisning av uppdragets genomförande.

Bakgrund

Regeringen beslutade den 22 december 2010 propositionen En samlad strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken (prop. 2010/11:47). Riksdagen antog den samlade strategin den 30 mars 2011 och beslutade samtidigt om det övergripande målet för ANDT-politiken: ett samhälle fritt från narkotika och dopning, med minskade medicinska och sociala skador orsakade av alkohol och med ett minskat tobaksbruk. Strategin anger mål, inriktning och prioriteringar för samhällets insatser under åren 2011–2015. För att nå det i ANDT-strategin uppställda långsiktiga målet att barn ska skyddas mot skadliga effekter orsakade av alkohol, narkotika, dopning eller tobak, är ett prioriterat mål under strategiperioden att barn i familjer med missbruk, psykisk sjukdom eller psykisk funktionsnedsättning ska erbjudas ändamålsenligt stöd.

Barn som växer upp i familjer där det finns missbruk eller där föräldrarna av andra skäl sviktar i sin omsorg behöver stöd utifrån sina egna förutsättningar och behov. Regeringen har i 2011 års åtgärdsprogram, som beslutades den 28 april 2011, aviserat en samlad och långsiktig satsning för barn i familjer med missbruksproblem, psykisk sjukdom, psykisk funktionsnedsättning eller där våld förekommer. Inte sällan sammanfaller denna problematik. För att utveckla ett ändamålsenligt stöd för alla barn i dessa familjer krävs insatser inom flera myndigheters ansvarsområden.

För 2011 avsätter regeringen totalt 47 000 000 kronor till insatser för att nå det i ANDT-strategin uppställda målet att barn i familjer med missbruksproblem m.m. ska erbjudas ett ändamålsenligt stöd. Förutom de sammanlagt 35 000 000 kronor som avsätts för detta uppdrag ämnar regeringen återkomma med beslut rörande ytterligare 12 000 000 kronor på området. Under förutsättning att riksdagen beviljar medel för 2012–2014 har regeringen för avsikt att avsätta sammanlagt cirka 200 000 000 kronor för insatser till stöd för barn i familjer med missbruksproblem m.m.

Uppdragets genomförande

Uppdraget ska genomföras med utgångspunkt i de mål och den inriktning som beskrivs i regeringens strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken (prop. 2010/11:47). Arbetet ska även

länkas till pågående utvecklingsarbete inom myndigheterna och inom Sveriges Kommuner och Landsting.

I uppdraget är det särskilt viktigt att uppmärksamma barns rättigheter i enlighet med strategin för att stärka barnets rättigheter i Sverige (prop. 2009/10:232), som antogs av riksdagen 2010.

Nationell styrgrupp

Socialstyrelsen ska inrätta och leda en styrgrupp där Statens folkhälsoinstitut ingår, och till vilken Sveriges Kommuner och Landsting bereds möjlighet att ingå. Styrgruppen har till uppgift att ta fram en gemensam genomförandeplan där det framgår vilka insatser som planeras för perioden 2011–2014. Även förslag som anger hur personal i förskola och skola kan få del av utökade kunskaper om dessa barns behov bör ingå i genomförandeplanen. Styrgruppen kan även föreslå insatser som man bedömer bör ingå i planen för att uppnå det prioriterade målet att färre barn ska födas med skador orsakade av alkohol, narkotika, dopning eller tobak.

Regeringen ser gärna att insatser genomförs samordnat eller gemensamt av Socialstyrelsen, Statens folkhälsoinstitut och Sveriges Kommuner och Landsting och, där det är lämpligt, i samverkan med idéburna organisationer och andra aktörer som verkar inom detta område.

Styrgruppen bör även knyta en referensgrupp till sitt arbete i syfte att samordna de aktiviteter som pågår inom området. Det är också önskvärt att styrgruppen och referensgruppen, om så är lämpligt, länkas in i redan existerande samverkansformer.

Särskilda satsningar som bör ingå i genomförandeplanen

Socialstyrelsen ska i samverkan med Statens folkhälsoinstitut och Sveriges Kommuner och Landsting

- stödja hälso- och sjukvården att genomföra bestämmelserna i hälso- och sjukvårdslagen (1982:763) och patientsäkerhetslagen (2010:659), som innebär att hälso- och sjukvården särskilt ska beakta ett barns behov av information, råd och stöd om barnets förälder eller annan vuxen barnet varaktigt bor tillsammans med har en psykisk störning eller en psykisk funktionsnedsättning, har en allvariga fysisk sjukdom eller skada eller är missbrukare av alkohol eller annat berondeframkallande medel eller oväntat avlider,
- i det fortsatta utvecklingsarbetet med öppna jämförelser belysa missbruks- och beroendevårdens arbete utifrån ett barn- och föräldraperspektiv.

Statens folkhälsoinstitut ska i samverkan med Socialstyrelsen och Sveriges Kommuner och Landsting stödja kunskaps- och

kvalitetsutveckling av stöd till barn i familjer med missbruksproblem, psykisk ohälsa eller där våld förekommer, bl.a. för att säkra att de metoder som används möter barnens behov och förbättrar deras situation. Regeringen vill betona vikten av att den kunskap som utvecklas ska ligga till grund för kommande satsningar inom området. Under 2011 har institutet möjlighet att fördela medel till stöd för befintliga verksamheter som vänder sig till de barn och föräldrar som är målgrupp för detta uppdrag.

Samordning med pågående uppdrag och utvecklingsarbete

Regeringen är angelägen om att det samlade utvecklingsarbetet i relevanta delar samordnas och bygger vidare på det arbete riktat till målgruppen som redan pågår inom myndigheterna och inom Sveriges Kommuner och Landsting. Den kunskap och det starka engagemang som finns hos verksamma inom området är viktiga resurser att ta tillvara.

Samordning bör ske med Statens folkhälsoinstituts pågående uppdrag att kartlägga det förebyggande arbetet i kommunerna som särskilt riktas till barn och ungdomar i olika risksituationer t.ex. barn och ungdomar i familjer med missbruk eller våld. Institutet bör även ta tillvara på kunskap som fås inom ramen för den forskning som bedrivs och det utvecklingsarbete som pågår kring riktat föräldrastöd.

Inom Socialstyrelsen pågår flera verksamheter och utvecklingsarbete som bör beaktas inom ramen för detta uppdrag. Socialstyrelsen har tagit fram en vägledning som vänder sig till verksamheter som möter och arbetar med barn och unga vars föräldrar har ett missbruk. Socialstyrelsen samarbetar med bl.a. Centrum för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN) kring dokumentation och uppföljning av stödgruppsverksamhet. Sedan 2009 presenterar Socialstyrelsen öppna jämförelser av kvaliteten inom missbruks- och beroendevården. Socialstyrelsen har flera uppdrag om våld mot kvinnor i nära relationer. Ett av dessa handlar om att sammanställa och sprida befintlig kunskap hos verksamma inom missbruks- och beroendevården om våldsutsatthet bland kvinnor med missbruk. Vid Socialstyrelsen pågår en revidering av riktlinjer för missbruks- och beroendevården liksom implementering av riktlinjer för sjukdomsförebyggande insatser inom hälso- och sjukvården. Socialstyrelsens samarbete med Allmänna barnhuset kring bestämmelsen i hälso- och sjukvårdslagen om barnets rätt till information, råd och stöd när en förälder har en psykisk sjukdom, är allvarligt somatiskt sjuk eller har ett missbruk, har också gett viktigt kunskapsunderlag för det fortsatta arbetet.

Sedan 2008 har staten och Sveriges Kommuner och Landsting ingått årliga överenskommelser om stöd till utveckling av en mer evidensbaserad missbruks- och beroendevård samt en mer långsiktig struktur för kunskapsförsörjning inom både socialtjänst och hälso- och sjukvård. Utvecklingsarbetet har fått namnet Kunskap till praktik och

ingår sedan 2011 som en del av en bredare överenskommelse om stöd till en evidensbaserad praktik inom flera av socialtjänstens områden. I 2011 års överenskommelse ingår även ett utvecklingsarbete med fokus på placerade barn, bl.a. i form av regionala utvecklingsledare inom den sociala barn- och ungdomsvården.

Samordning bör även ske med vissa uppdrag inom regeringens psykiatrisatsning som riktar sig till personer med psykisk sjukdom och psykisk funktionsnedsättning. Satsningar på barn och unga har varit särskilt prioriterade. Detsamma gäller satsningar på kompetens och evidens samt stöd för långsiktigt kvalitets- och utvecklingsarbete.

På regeringens vägnar

Ulf Kristersson

Karin Nilsson Kelly

Likalydande till

Statens folkhälsoinstitut
Kammarkollegiet

Kopia till

Sveriges Kommuner och Landsting
Ledamöterna i Rådet för alkohol-, narkotika-, dopnings och
tobaksfrågor (ANDT-rådet)
Centrum för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN)